

Bormotova M.V., Laptii A.V.
Ukrainian State University of Railway Transport

COMPILATION OF EXISTING SCIENTIFIC APPROACHES TO DEFINING THE ESSENCE OF FINANCIAL MARKET

Summary

The article is devoted to the problem of identifying the scientific category of financial market in current economic conditions. Variety of scientific approaches to the nature of financial market is reviewed and summarized. Critical assessment of the interpretation of the nature of the financial market is carried out. It is proved that the existing complex studies of the financial market do not fully reflect modern transformations, both in terms of theory and practice. Authors' own interpretation of the category of financial market is formulated.

Keywords: financial market, financial and credit mechanism, money market, loan market, stock market, financial instruments, financial resources.

УДК 336.225.3:221.262

ОЦІНКА ПОДАТКОВОЇ АКТИВНОСТІ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Ватаманюк О.С.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

У статті розглядаються окремі аспекти наповнення Державного бюджету України головною категорією платників податків – великими підприємствами. При викладенні основних результатів дослідження автором обґрунтовано розуміння сутності поняття «податкова активність», його методологічне значення. Автор також окреслює досвід податкового супроводження великих платників в Україні. За результатами проведеного аналізу звітності спеціалізованих податкових органів у статті надано оцінку податкової активності великих платників. Сформульовано висновки щодо ролі великих підприємств у формуванні доходів Державного бюджету України.

Ключові слова: великі платники, податкова активність, Державний бюджет, податкові надходження, Спеціалізовані державні податкові інспекції.

Постановка проблеми. Оскільки однією із функцій податків є фіскальна, своєї актуальності у фінансовій літературі ніколи не втрачає проблематика фіскальної ефективності окремо взятих податків, проте не менш важливим, на наш погляд, у фіскальному плані, тобто наповненні бюджету, є не сам податок, а його суб'єкт, – платник, на якого покладається відповідальність за перерахування обов'язкових платежів до бюджету. Саме з цієї причини актуалізуються питання щодо визначення податкової активності окремих категорій платників податків в Україні, зокрема, великих платників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх двох десятиріч вітчизняна наука систематизувала національний та зарубіжний досвід функціонування податків, сприявши побудові в Україні податкової системи, яка б ґрунтувалася на принципах, запропонованих у свій час А. Смітом та А. Вагнером. Положення, сформульовані такими видатними українськими науковцями як В. Л. Андрущенко, В. М. Опаріч, В. М. Мельник, Ю. Б. Іванов, А. М. Соколовська, Л. Л. Тарангул, В. М. Федосов, А. І. Крисоватий та ін., стали фундаментом вітчизняної системи оподаткування, однак ряд інституційних та економічних факторів досі стоїть на перешкоді її оптимізації й розвитку, а вклад окремих категорій платників податків у формування доходної бази бюджету залишається недостатньо вивченим.

Постановка завдання та мета дослідження. Метою проведення даного дослідження є виявити, який вплив здійснюють великі платники податків

на формування доходів і податкових надходжень Державного бюджету України, тобто встановити рівень їх податкової активності. Для досягнення поставленої мети слід обґрунтувати змістове наповнення поняття «податкова активність», ознайомитися із основними аспектами функціонування великих платників податків в Україні, а також визначити ступінь наповнюваності Державного бюджету за кошт цієї категорії платників.

Основна частина. Об'єктивізм існування податків як суспільного явища полягає у його нерозривному зв'язку зі становленням інституту держави, а остання, перебуваючи у постійному процесі розвитку, потребує систематичного вдосконалення основоположних її елементів. Необхідність оптимізації складу податкової системи неодмінно вимагає з'ясування її можливостей щодо забезпечення фінансової бази держави через перерозподільні механізми. Для цього можуть застосовуватися різні методичні прийоми, зокрема, співставлення податкових надходжень з ВВП. Однак, даний показник більше свідчить про тиск податків на економіку, ніж про їхню цінність для бюджету. Тому фіскальну ефективність податків необхідно розглядати як їх порівняльну спроможність наповнювати бюджет, тоді як фіскальна ефективність податкової системи загалом характеризується питомою вагою податкових доходів бюджету у загальній сумі його доходів [12, с. 12].

Водночас, беручи до уваги, що перерахування податків до бюджету є, насамперед, прерогативою їх платників, з'ясувати ефективність податкової

системи у забезпеченні фінансових можливостей держави, на нашу думку, можливо, оцінивши податкову активність окремих категорій платників податків. Що ж являє собою податкова активність? В економічній літературі досить поширеними є, зокрема, поняття «ділова» та «інвестиційна» активність. Під діловою активністю розуміють комплексну характеристику діяльності підприємства, яка містить в собі оцінку виконання плану по всім видам показників діяльності; сукупність зусиль, спрямованих на зростання прибутковості підприємства та його інвестиційної привабливості, пошук можливих резервів підвищення ефективності виробництва, аналіз ефективності використання трудових, нематеріальних та фінансових ресурсів, прагнення лідерства на ринку [4, с. 76]. Водночас, інвестиційна активність підприємства може розглядатися як інтенсивність залучення ним інвестицій в економіку [15, с. 160], а також як показник цієї інтенсивності, тобто, через відношення обсягу інвестицій суб'єкта господарювання в основний капітал до вартості реалізованої продукції [11]. У такому випадку, на наш погляд, податкова активність окремо взятої категорії платників відображає їх безпосередню участь у формуванні податкових надходжень бюджетів місцевого самоврядування і держави, а також її доходів загалом.

На відміну від показника податкового навантаження, одним із методів розрахунку якого є вирахування частки обов'язкових платежів у ВВП країни, числовий вираз податкової активності платників податків, на наш погляд, можна одержати як співвідношення між обсягом сплачених податків окремою категорією платників та величиною доходів відповідного бюджету.

Завдяки проведенню оцінки податкової активності платників податків є можливим виявити, яким є їх вплив на створення доходної бази відповідного бюджету. На даному етапі розвитку української економіки українське законодавство небезпідставно виокремлює лише одну категорію платників податків – великих платників (ВПП). Підприємства, що відповідають її критеріям, є стратегічно важливими для держави і суспільства, адже продукують більшу частину ВВП, створюють нові робочі місця, можуть виступати однією із сторін соціального партнерства.

Формуючи загальний образ великих платників податків України, слід зазначити, що найбільша кількість зареєстрованих ВПП по Україні припадає на Київську область – їх питома вага у загальному обсязі великих платників становить 46,53%, а самих підприємств налічується близько тисячі. Вочевидь, це пов'язано із тим, що саме у столиці зосереджено політичне та економічне життя країни, а тому процес концентрації головних бізнес-структур у Києві вбачається природним. Практично кожний господарюючий суб'єкт, що здійснює активну фінансово-господарську діяльність та має розгалужену регіональну структуру по всій Україні, створює головний офіс у столиці. Крім цього, у Києві провадять свою діяльність також підприємства, засновані компаніями зі світовим ім'ям, такі як «Луї Віюттон Україна», «Проктер енд Гембл Україна», «Метро Кеш енд Кері Україна», «Кока-кола-Україна Лімїтед», «Джонсон і Джонсон Україна», «Аліко Україна», «Тойота-Україна», «Мішелін Україна», «Нестле Україна» і т. ін.

У першій трійці за кількістю ВПП також Донецька (8,82%) та Дніпропетровська області (8,16%). Крім цього, у таких областях як Одеська (4,48%), Львівська (4,43%), Харківська (3,68%) та в АР Крим

(2,55%) кількість зареєстрованих великих платників перевищила 50 одиниць станом на 2014 р. [2]. При цьому у 2013 р. обсяг реалізованої продукції усіх підприємств саме першої за кількістю ВПП п'ятірки областей, а це близько 20% усіх адміністративно-територіальних одиниць України, забезпечив понад 70% загального товарообороту підприємств України [13].

Висока концентрація великих платників у столиці зумовила необхідність утворення Спеціалізованої державної податкової інспекції по роботі з великими платниками податків (СДП) у м. Києві у грудні 2001 р. [3]. Основою організації роботи установи стала базова модель податкової служби Нідерландів із прогресивною системою обслуговування великих платників за галузевим принципом, а не за видами сплачених податків. У 2012 р. СДП у м. Києві було реорганізовано шляхом перетворення у Центральний офіс з обслуговування великих платників – окружну державну податкову службу [1], який згодом було перейменовано в Міжрегіональне головне управління Міндоходів – Центральний офіс з обслуговування великих платників. Нині Центральний офіс з обслуговування великих платників є Міжрегіональним головним управлінням Державної фіскальної служби України (МГУ ДФС – ЦО з ОВП). До основних повноважень МГУ ДФС – ЦО з ОВП належать податкове супроводження ВПП, а також реалізація єдиної державної податкової політики, у зв'язку із чим даний орган координує свою роботу з фінансовими органами, банківськими установами, органами внутрішніх справ, суду, прокуратури та іншими контролюючими органами.

На обліку в ЦО з ОВП станом на 2014 рік перебувало 1431 підприємство, із них великих платників – 825. У 2013 році кількість підприємств становила 1295, із них великих платників – 703 (рис. 1).

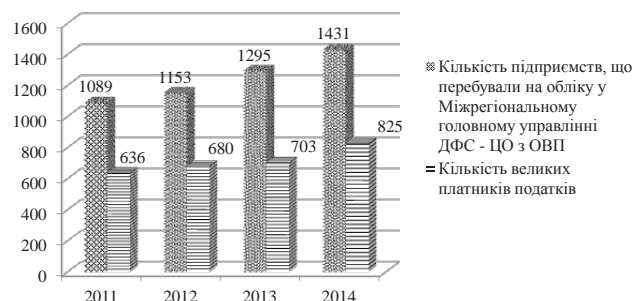

Рис. 1. Динаміка кількості підприємств, що перебували на обліку у Міжрегіональному головному управлінні ДФС – ЦО з обслуговування великих платників у 2011-2014 рр.*

*Складено за даними Міжрегіонального головного управління ДФС – Центрального офісу з обслуговування великих платників

Загалом, аналіз галузевої структури великих платників податків, що перебували на обліку у ЦО з ОВП станом на серпень 2014 року засвідчив, що основну частку ВПП утворювали підприємства переробної промисловості (29%), оптової та роздрібно-торгівлі (25%), фінансової і страхової діяльності (9%) та підприємства з постачання електроенергії і палива (9%). Водночас суб'єкти господарювання агропромислового сектору, водопостачання, оборони, охорони здоров'я і соціальної допомоги становили лише близько 6% великих платників ЦО з ОВП.

Центральний офіс з обслуговування ВПП здійснює свої повноваження безпосередньо та через підпорядковані йому спеціалізовані державні по-

даткові інспекції у Дніпропетровську, Харкові, Запоріжжі, Львові, Одесі, Донецьку та Луганську. Протягом 2009-2013 років обсяг мобілізованих через СДПІ податкових платежів по всій Україні зріс майже в 1,4 рази (рис. 2).

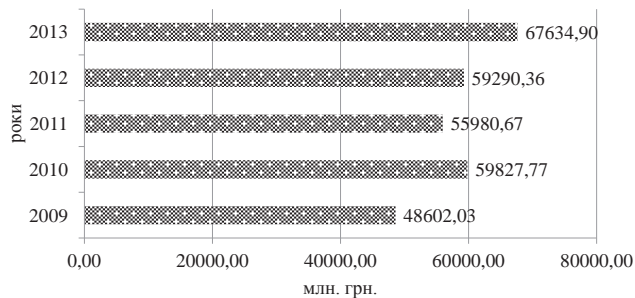

Рис. 2. Динаміка мобілізованих податків спеціалізованими державними податковими інспекціями по Україні у 2009-2013 рр.*

*Складено за даними: [9, с. 14], а також за даними МГУ ДФС – Центрального офісу з обслуговування великих платників та Координаційно-моніторингового департаменту Державної фіскальної служби України

Найбільш високий темп зростання податкових платежів, акумульованих СДПІ, спостерігався у 2010 р. та 2013 р., що корелювало зі змінами кількості ВВП у ці роки. Економічна ситуація в Україні у 2013 році була складною, розвиток вітчизняної економіки стримувала несприятливе політичне становище та зовнішньоекономічна кон'юнктура для основних товарів українського експорту. Приріст реального ВВП України за 2013 рік становив 0,0%, а номінального – 3,1% [14].

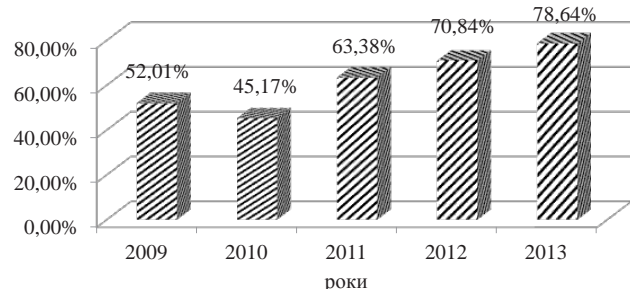

Рис. 3. Динаміка частки податкових платежів, мобілізованих ЦО з ОВП у загальному обсязі податкових надходжень СДПІ по Україні за 2009-2013 рр.

З огляду на статистичні дані, зростання податкових платежів, акумульованих СДПІ по всій країні у 2013 р., головним чином, було спричинене активізацією платників ЦО з ОВП (рис. 3). Чимала роль у формуванні доходів Державного бюджету належа-

ла також СДПІ у м. Харків, питома вага податкових надходжень якої у загальному обсязі акумульованих СДПІ податків, коливалася в межах від 14,99% до 15,35% у 2009-2013 рр.

Опрацювання джерел публічної інформації про виконання Державного бюджету України [5; 7; 8], а також про діяльність податкової служби України і статистичних даних ЦО з ОВП надало можливість розрахувати питому вагу мобілізованих СДПІ податків у податкових надходженнях, а також доходах Державного бюджету України у 2009-2013 рр. При цьому звертаємо увагу на те, що вказані показники Державного бюджету є скорегованими на величину податків на зовнішню торгівлю та зовнішні операції, оскільки СДПІ не здійснюють їх адміністрування, а отже, представлені ними дані не включали у розрахунок, зокрема, митні платежі (табл. 1).

Як бачимо, частка платежів, акумульованих СДПІ з ОВП, у податкових надходженнях Державного бюджету коливалася в межах від 22,41% до 37,91% із середнім значенням – 30,94% (рис. 2.12), тобто значно менше за показники, які подекуди декларує ДФС, а саме – 69% [6]. Вважаємо за необхідне обґрунтувати причини виникнення такої розбіжності у даних. По-перше, термін «збір платежів», яким оперують органи стягнення, включає в себе загальну сукупність зібраних податків, не зменшену на суму відшкодування ПДВ, наданий обсяг якого для ВВП за даними СДПІ у 2013 р. склав 59,04% усїєї суми бюджетного відшкодування в країні. По-друге, існує розбіжність між даними по мобілізації податкових надходжень податковими органами та органами Казначейства, на яких ґрунтуються показники Звіту Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету, адже заключні показники Міністерства включають податки, що справлялися у тому числі митними органами. Зокрема, згідно даних статистичного бюлетеня «Діяльність державної податкової служби України» за 2011 рік [10, с. 1], обсяг мобілізованих ДПС до Державного бюджету податкових надходжень становив 145140,04 млн. грн. у той час як показник податкових надходжень за даними Міністерства фінансів за підсумками цього ж року налічував 261604,99 млн. грн., тобто похибка склала 80,24%.

Оскільки на митні органи покладається не лише справляння податків на міжнародну торгівлю, але й внутрішніх податків і зборів, таких як ПДВ та акцизний податок, є зрозумілим існування такого значного розриву в статистичних даних. Інформація ж Державної фіскальної служби максимально охоплює увесь перелік акумульованих податків, у тому числі тих, що адмініструються органами митниці, саме тому припускаємо, що показник 60% щодо внеску великих платників у формування бюджету, є економічно обґрунтованим. Є усі підстави

Таблиця 1

Питома вага податкових платежів, акумульованих СДПІ з ОВП у доходах та податкових надходженнях Державного бюджету України у 2009-2013 рр.

Показники	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Мобілізовано податкових платежів СДПІ з ОВП, млн. грн.	48602,0	59827,8	55980,7	59290,4	67634,9
Доходи Державного бюджету, млн. грн.	202771,01	231543,30	302798,46	331524,88	324275,10
Податкові надходження Державного бюджету, млн. грн.	141986,31	157800,30	249830,95	261528,67	249434,50
Питома вага податкових платежів, мобілізованих СДПІ з ОВП, у доходах Державного бюджету, %	23,97	25,84	18,49	17,88	20,86
Питома вага податкових платежів, мобілізованих СДПІ з ОВП, у податкових надходженнях Державного бюджету, %	34,23	37,91	22,41	22,67	27,12

стверджувати, що великі платники є найбільш «податково активною» категорією платників в Україні, адже та сума коштів, які спрямовуються ВПП до Державного бюджету, може, без перебільшення, забезпечити фінансування таких важливих напрямів функціональної класифікації видатків як освіта і охорона здоров'я (за підсумками 2013 року обсяг видатків із Державного бюджету за вказаними напрямками склав 43822,4 млн. грн.) або ж здійснення видатків із спеціального фонду Державного та місцевих бюджетів (видатки спеціального фонду Зведеного бюджету України у 2013 році налічували 63207,2 млн. грн.) [5].

Висновки і пропозиції. Загалом, результати проведеного аналізу динаміки податкових платежів, що сплачувалися великими платниками протягом 2009-2013 рр., свідчать про цілком виправданий привілейований статус великих платників, виражений через запровадження в країні спеціалізовано-

го підходу до їх податкового супроводження, – у процесі податкового обслуговування великих платників Спеціалізованими державними податковими інспекціями надається близько 25 видів послуг, головна мета яких полягає у налагодженні партнерських відносин СДПІ та платника і допомоги у провадженні ним фінансово-господарської діяльності.

З огляду на високу податкову активність ВПП, вважаємо стратегічно важливим не тільки услашкими способами сприяти їх добровільній сплаті податків через оптимізацію податкового супроводження, але й забезпечити належні умови для стимулювання розширеного відтворення підприємств України з метою збільшення кількості великих платників. Ці та інші аспекти підвищення ефективності податкового адміністрування великих платників в Україні на перспективу стануть тематикою подальших наукових досліджень у напрямі оподаткування великих підприємств.

Список літератури:

1. Про утворення Центрального офісу з обслуговування великих платників податків [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2012 року № 42. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/42-2012-%D0%BF>
2. Про затвердження Реєстру великих платників податків на 2014 рік [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства доходів і зборів України від 7 жовтня 2013 року № 543. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MDS00266.html
3. Про реорганізацію органів державної податкової служби м. Києва [Електронний ресурс]: Наказ Державної податкової адміністрації України від 6 грудня 2001 року № 583. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_2t/pg_itwcwc.htm
4. Антипенко С. Ю. Аналіз теоретичних аспектів ділової активності підприємства та існуючих підходів до її оцінювання / С. Ю. Антипенко, С. М. Ногіна, Ю. С. Піддубна // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 3 (20). – С. 76-80.
5. Бюджет України 2013. Статистичний збірник. Київ-2014. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=51703
6. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2010 рік [Електронний ресурс]: Рахункова палата України. – Київ, 2011. – Режим доступу: www.ac-rada.gov.ua/img/files/Bulet_vykonan_DBU_2010.pdf
7. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2011 рік [Електронний ресурс]: Рахункова палата України. – Київ, 2012. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16740923/Bulet_vykon_budg_2011.pdf
8. Великий бізнес в Україні формує 60% Державного бюджету [Електронний ресурс]: Український журнал «Економіст». – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/2832-velikiy-bznes-v-ukrayin-formuye-60-derzhavnogo-byudzhetu.html>
9. Діяльність державної податкової служби України за 2009 рік: Розділ II статистичного бюлетеня «Інформаційно-довідковий розділ, економічні показники діяльності ДПС України». – К., 2010. – 67 с.
10. Діяльність державної податкової служби України за 2011 рік: Розділ II статистичного бюлетеня «Інформаційно-довідковий розділ, економічні показники діяльності ДПС України». – К., 2012. – 53 с.
11. Кравченко О. В. Оцінка інвестиційної активності промислових підприємств в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Кравченко // Ефективна економіка. – 2014. – № 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3269>
12. Мельник В. М. Домінанти податків і оподаткування та забезпечення повноти їх дії: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08 / В. М. Мельник; Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – К., 2007. – 31 с.
13. Обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за їх розмірами за регіонами у 2013 році [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
14. Річний звіт Національного банку України за 2013 рік [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=8253030>
15. Щербань О. Д. Визначення інвестиційної активності українських підприємств / О. Д. Щербань // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. – № 2. – С. 160-165.

Ватаманюк О.С.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

ОЦЕНКА НАЛОГОВОЙ АКТИВНОСТИ КРУПНЕЙШИХ НАЛОГОПЛАТЕЛЬЩИКОВ В ФОРМИРОВАНИИ ДОХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ

Аннотация

В статье рассматриваются отдельные аспекты наполнения Государственного бюджета Украины главной категорией налогоплательщиков – крупными предприятиями. При изложении основных результатов исследования автором обосновано понимание сущности понятия «налоговая активность», его методологическое значение. Автор также очерчивает опыт налогового сопровождения крупных плательщиков в Украине. По результатам проведенного анализа отчетности специализированных налоговых органов в статье дана оценка налоговой активности крупных плательщиков. Сформулированы выводы о роли крупных предприятий в формировании доходов государственного бюджета Украины.

Ключевые слова: крупнейшие налогоплательщики, налоговая активность, Государственный бюджет, налоговые поступления, Специализированные государственные налоговые инспекции.

Vatamaniuk O.S.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

THE ASSESSMENT OF THE FISCAL ACTIVITY OF THE LARGE TAX PAYERS IN THE FORMATION OF THE STATE BUDGET REVENUES IN UKRAINE

Summary

The article considers some aspects of the formation of the State Budget of Ukraine by the main category of taxpayers – large enterprises. Given the main results of the study, the author substantiates the essence of the concept of «tax activity» and its methodological significance. The author also describes the experience of large taxpayers' support in Ukraine. The assessment of the activity of the large taxpayers is presented according to obtained results of the analysis of the specialized tax authority bodies' reports. The conclusions on the role of large enterprises in the formation of revenues of the State Budget of Ukraine are formulated.

Keywords: large taxpayers, tax activity, State Budget, tax revenues, Specialized State Tax Inspections.

УДК 338.439.02:631.147

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Гаваза Є.В.

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Здійснено аналіз стану розробки законодавства щодо виробництва та обігу органічної продукції в Україні. Встановлено, що розвиток виробництва органічної продукції задекларовано державою, як пріоритетний напрям вітчизняної аграрної політики. Відповідно до Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки, запропоновано зміни до законодавства з метою гармонізації його з європейськими нормами. Підготовлено пропозиції щодо формування інфраструктури ринку органічної продукції та удосконалення механізму ціноутворення. Наголошується на необхідності запровадження державної підтримки галузі. Обґрунтовано важливість сприяння розширенню доступності інформації стосовно органічного виробництва, розвитку науки, освіти та комунікацій.

Ключові слова: органічне виробництво, ринок органічної продукції, гармонізація законодавства, євроінтеграція, ринкова інфраструктура, ціноутворення, державна підтримка.

Постановка проблеми. Розвиток виробництва органічної продукції є невід'ємною складовою сталого розвитку суспільства. Цей напрям сільськогосподарської діяльності є перспективним, адже сприяє: забезпеченню населення екологічно безпечним продовольством, подовженню тривалості та підвищенню якості життя, покращенню якості ґрунтів та збереженню агроєкосистем, підвищенню відповідальності товаровиробників та зміцненню конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукове розроблення теоретичних і практичних ас-

пектів розвитку органічного виробництва та ринку органічної продукції значний внесок зробили: В.І. Артиш, Р.М. Безус, Н.В. Бородачева, Т.Г. Дудар, Т.О. Зайчук, Н.В. Зіновчук, М.І. Кобець, Є.В. Милованов, В.В. Писаренко, О.В. Рудницька, О.В. Скидан, О.В. Ходаківська та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак у відповідь на нові виклики виникає необхідність формулювання стратегічних пріоритетних напрямів розвитку органічного сектору сільського господарства та його державної підтримки.